

Sygn. akt II USKP 132/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 marca 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Józef Iwulski (przewodniczący)

SSN Halina Kiriło

SSN Zbigniew Korzeniowski (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku B. M.

przeciwko Zakład Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddziałowi w P.

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń

Społecznych w dniu 8 marca 2022 r.,

skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 1 października 2019 r., sygn. akt III AUa (...),

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z 1 października 2019 r. oddalił apelację B. M. od wyroku Sądu Okręgowego w K. z 28 maja 2018 r., który oddalił jego odwołanie od decyzji pozwanego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w P. z 16 stycznia 2018 r., odmawiającej ubezpieczonemu prawa do wcześniejszej emerytury wobec braku wymaganych 15 lat pracy w szczególnych warunkach. Pozwany uznał ubezpieczonemu 10 lat, 4 miesiące i 5 dni takiej pracy. Nie uznał pracy w okresie od 17 sierpnia 1988 r. do 31 grudnia 1998 r. w Fabryce (...) K. w K..

Pozwany miał na uwadze świadectwo pracy w szczególnych warunkach wystawione 14 grudnia 2017 r. przez następcę prawnego K. w K., potwierdzające pracę w szczególnych warunkach od 12 listopada 1979 r. do 16 sierpnia 1988 r. przy produkcji materiałów ogniotrwałych oraz wyrobów ceramicznych z wykazu A, dział V, poz. 11 do rozporządzenia z 7 lutego 1983 r. na stanowisku ustawiacza, wyładowywacza wózków. Ubezpieczony domagał się zaliczenia dalszego okresu zatrudnienia od 17 sierpnia 1988 r. do 31 grudnia 1998 r., kiedy był zatrudniony w magazynie ziarna, a wykonywał tam prace robotnika magazynowego, magazyniera, wydawcy i wózkowego.

Sąd Okręgowy ustalił, że odwołujący się w styczniu 1988 r. zwrócił się do przełożonych o zmianę stanowiska pracy, ponieważ od 1979 r. pracuje na stanowisku o dużej szkodliwości zdrowotnej. Od 17 sierpnia 1988 r. został zatrudniony jako wydawca magazynier w dziale zbytu i eksportu. Od 1 października 1991 r. odwołujący był zatrudniony jako magazynier w dziale obrotu krajowego magazynu M(...). Świadkowie zeznali, że na oddział zbytu i eksportu było zwożone ziarno, które było zaworkowane i ułożone na paletach. Palety z ziarnem były przywożone przez wózkowych z magazynu oddziału produkcyjnego i przyjmowane na magazyn. Sporadycznie worki były przepakowywane. Następnie palety były przygotowywane do transportu i załadunku na samochody i wagony. Magazynier był przełożonym wózkowych. Czasami pomagał wózkowym, musiał sprawdzić towar przywożony i wywożony. Praca była dwuzmianowa, wózkowych na zmianie pracowało 4-5. Na magazynie panowały trudne warunki, było duże zapylenie, nie było wentylacji, latem było gorąco, a zimą zimno. W zarządzeniu wewnętrznym dyrektora fabryki z 12 października 1988 r. w sprawie określenia stanowisk pracy na których wykonywane są prace w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze nie wymieniono magazynu M(...), ani stanowiska magazyniera. Sumując, Sąd Okręgowy ustalił, iż ubezpieczony w okresie od 17 sierpnia 1988 r. do 30 września 1991 r. pracował jako robotnik, wydawca magazynowy w magazynie M(...).Obrotu Krajowego. Natomiast od 1 października 1991 r. do 31 grudnia 1998 r. jako magazynier w tym magazynie. Sąd uznał odwołanie za bezzasadne. Wnioskodawca nie otrzymał świadectwa wykonywania pracy w szczególnych warunkach w spornym okresie. Praca nie była pracą wymienioną w

wykazie A, poz. 11, zał. do Zarządzenia Ministra Hutnictwa i Przemysłu z 30 marca 1985 r. Magazyn nie należał do wydziału produkcyjnego lecz do działu handlu. Odwołujący nie miał zatem kontaktu z warunkami panującymi na halach produkcyjnych, nawet jeśli pojawiły się na magazynie pewne czynniki szkodliwe. Wykonywał w znaczącym zakresie czynności typowe dla magazyniera związane z dokumentowaniem towarów przychodzących i wychodzących, rozliczaniem, kontrolą stanów magazynowych. Nawet w przepisach wewnętrznych nie uznano pracy na magazynie M(...) jako pracy w warunkach szczególnych. Istotny jest charakter zadań na magazynie, znaczny wymiar czasu odwołujący poświęcał na przyjmowanie towarów z produkcji zapakowanych, na paletach, których nie trzeba było przepakować i wydawanie do transportu. Miał obowiązek sporządzania znacznej ilości dokumentów.

Sąd Apelacyjny w uzasadnieniu oddalenia apelacji wskazał, że podstawę prawną stanowi rozporządzenie z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze a nie zarządzenie resortowe (wyroki Sądu Najwyższego: z 25 lutego 2010 r., II UK 218/09; z 16 listopada 2010 r., I UK 124/10, postanowienie z 2 marca 2012 r., III UK 86/11). Pracodawca S. w K., następca prawny Fabryki Materiałów i Wyrobów Ściernych K. w K. w świadectwie pracy w szczególnych warunkach z 14 grudnia 2017 r. potwierdził, że odwołujący od 12 listopada 1979 r. do 16 sierpnia 1988 r. wykonywał pracę przy produkcji materiałów ogniotrwałych oraz wyrobów ceramicznych z wykazu A, dział V, poz. 11 stanowiącym załącznik do rozporządzenia z 7 lutego 1983 r. na stanowisku ustawiacza, wyładowywacza wózków, które odpowiada stanowisku wymienionemu w dziale V, poz. 11, pkt 63 wykazu A stanowiącym załącznik do zarządzenia nr 3 Ministra Hutnictwa i Przemysłu Maszynowego z 30 marca 1985 r. Sąd podkreślił, że wykaz powyższy nie zawiera stanowiska magazyniera, ani robotnika magazynowego.

W skardze kasacyjnej zarzucono naruszenie prawa materialnego: 1. art. 32 ust. 1 w zw. z art. 184 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach poprzez błędną wykładnię polegającą na wzięciu pod uwagę jako decydującego czynnika nazw stanowisk pracy, na jakich został zatrudniony odwołujący się w okresie od 17 sierpnia 1988 r. do 31 grudnia 1998 r., a nieuwzględnienie że kryterium

decydującym o zakwalifikowaniu czy dany okres zatrudnienia był pracą w warunkach szczególnych jest przede wszystkim rodzaj powierzonej mu pracy a praca w szczególnych warunkach to praca wykonywana stale (codziennie) i w pełnym wymiarze czasu pracy (przez 8 godzin dziennie, jeżeli pracownika obowiązuje taki wymiar czasu pracy) w warunkach pozwalających na uznanie jej za jeden z rodzajów pracy wymienionych w wykazie stanowiącym załącznik do rozporządzenia w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze, a rodzaj wykonywanej przez powoda pracy i stopień narażenia na czynniki szkodliwe dla zdrowia uzasadniał zakwalifikowanie jej jako pracy mieszczącej się w dziale V pozycja 11 wykazu A stanowiącego załącznik do rozporządzenia; 2. art. 32 ust. 1 w zw. z art. 184 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach w zw. z § 4 rozporządzenia w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze poprzez błędną wykładnię wyrażającą się w nieuwzględnieniu, iż od 17 sierpnia 1988 r. powód został zatrudniony na stanowisku robotnika magazynowego – wydawcy, a następnie dopiero od 1 października 1991 r. na stanowisku magazyniera, jednak w okresie od 17 sierpnia 1988 r. do 31 grudnia 1998 r. odwołujący wykonywał swoje obowiązki przebywając cały czas na magazynie wyrobów pylistych – magazynie węgliku krzemu i elektrokorundu, gdzie było zwożone ziarno ścierne w workach papierowych, worach B. (...) i pojemnikach aluminiowych (materiał służący do produkcji zarówno materiałów ogniotrwałych jak i wyrobów ceramicznych) a praca powoda polegała na nieustannym kontakcie z ziarnem ściernym i jego oparami.

Skarżący wniósł o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzuty skargi kasacyjnej nie są zasadne.

Sąd powszechny nie naruszył prawa materialnego.

Oczywiste jest, że w sprawie decyduje rodzaj wykonywanej pracy, jednak nazwa stanowiska nie jest bez znaczenia. Istotne jest, że w spornym okresie ubezpieczony był zatrudniony jako robotnik magazynowy – wydawca a później

magazynier. Pracował w magazynie a nie na produkcji. Magazyn należał do działu handlu.

Pracą w szczególnych warunkach była praca przy produkcji materiałów ogniotrwałych oraz wyrobów ceramicznych. Skarżący wcześniej wykonywał taką pracę, czyli z wykazu A, dział V, poz. 11 do rozporządzenia z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Jednak po zakończeniu pracy na produkcji, ubezpieczony przeszedł do pracy w magazynie. Pracodawca nie zaliczył okresu pracy w magazynie do pracy w szczególnych warunkach.

Rodzaje prac w szczególnych warunkach wyróżnia kryterium merytoryczne i formalne. Pierwsze zależy od wykonywania stale i w pełnym wymiarze pracy w szczególnych warunkach, drugie natomiast wymaga, aby praca ta była wymieniona w załączniku do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Praca, która nie jest w nim wymieniona nie jest pracą w szczególnych warunkach uprawniającą do wcześniejszej emerytury – wyrok Sądu Najwyższego z 10 lutego 2009 r., II UK 199/08.

W związku z powyższym, okresu pracy skarżącego w magazynie nie można uznać za pracę przy produkcji materiałów ogniotrwałych oraz wyrobów ceramicznych, gdyż praca w magazynie rodzajowo różniła się od pracy przy produkcji materiałów ogniotrwałych oraz wyrobów ceramicznych. Z tej też przyczyny nie może być ujmowana jako ostatni etap procesu produkcji tych materiałów i wyrobów. Potwierdza to treść drugiego zarzutu, zgodna z ustaleniami, czyli że skarżący wykonywał swoje obowiązki przebywając cały czas na magazynie wyrobów pylistych, podając jednocześnie, iż zwożone tam było ziarno ściernie w workach papierowych, worach i pojemnikach aluminiowych.

Wskazanie na szkodliwość warunków pracy związaną z pracą w magazynie produkowanych materiałów nie wystarcza do stwierdzenia wykonywania pracy w szczególnych warunkach, skoro rozporządzenie z 7 lutego 1983 r. nie wymienia pracy w magazynie jako pracy w szczególnych warunkach.

Skarżący odwołuje się pośrednio w uzasadnieniu do Zarządzenia Ministra Hutnictwa i Przemysłu Metalowego z 30 marca 1985 r., dział V, poz. 31 i

stanowiska „odbiorca i dostawca materiałów”. Nie zmienia to jednak oceny. Wykonywanie pracy na stanowisku określonym w zarządzeniu resortowym, której nie wymieniono w wykazach A i B, stanowiących załącznik do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, nie uprawnia do uzyskania emerytury na podstawie art. 32 ustawy o emeryturach i rentach. Niezależnie zatem od tego, że zarządzenia resortowe nie są już źródłem prawa (art. 87 Konstytucji), niemniej mogą mieć pewne znaczenie w sferze dowodowej. W tej sprawie nie ustalono jednak, iż skarżący był „odbiorcą i dostawcą materiałów” przy produkcji materiałów ogniotrwałych, a tylko o taki związek funkcjonalny chodzi w rozporządzeniu z 7 lutego 1983 r. – wykaz A, dział V, poz. 11.

W orzecznictwie utrwalona jest wykładnia, iż znaczenie przyimka „przy” w kontekście określonych w rozporządzeniu prac, nie może być dowolnie szerokie. Chodzi o związek funkcjonalny prac dodatkowych lub przygotowawczych, składających się na pracę zasadniczą, która jako praca główna jest wymieniona w rozporządzeniu jako praca w szczególnych warunkach – zob. choćby wyroki Sądu Najwyższego: z 27 stycznia 2012 r., II UK 103/11 i z 21 kwietnia 2015 r., I UK 336/14. Konsekwentnie tym bardziej nie wystarcza sąsiedztwo miejsca innej pracy (w magazynie) z miejscem wykonywania pracy w szczególnych warunkach przy produkcji materiałów ogniotrwałych (por. wyrok Sądu Najwyższego z 29 stycznia 2008 r., I UK 192/07).

Z tych motywów orzeczono jak w sentencji (art. 398¹⁴ k.p.c.).